

C. GOLAR:

CERKOVNIK IN SVETA BARBARA.

I.

«Sinoči je grmelo, grmelo, in kar strah me je bilo. Oh, Barbara se je morala šele tresti, oh, Barbara, ki je ženska, in četudi je sveta devica in stoji v cerkvi in v znamenjčku. Grmelo, grmelo — — —»

Cerkovnik Andrej je peljal voziček po razjedenem, peščenem klanecu ter govoril sam s seboj. Majhen in sključen se je vpregel v oje in vlekel navzgor po robatem kamenju, ki je molelo z ostrimi robovi iz ilovičaste zemlje.

«Sedajle bom pa kar povprašal Barbaro po zdravju in tako. Seveda jo je bilo strah. Takšen vihar pa sodra in blisk povrhu. Še mene je imelo, ki sem napol slep in ves mator, pa se vendar bojim.»

Vrhu klanca je stalo znamenje, in cerkovnik Andrej je pustil voziček ter stopil k Barbari, ki je naslikana na platno stala v izdolbini, ovenčana z rožami in trakovi. Šel je z roko čez njen obraz, preden se prekriža, in takrat ga je stresel mraz.

«Kako? Ali ne vidim prav?» so zamrmrale njegove splahnele ustnice. «Kaj pa je s teboj, Barbara, o ti ubožica, oh, oh!»

Globoko iz srca je privrel cerkovniku zadnji vzdih, z obema rokama se je oklenil znamenja in se zgrudil na kolena pred podobo.

«Barbara, ti Barbara, oči so ti vzeli, oh, razbojniki, pogani! Ali jih nisi znala udariti, ali jih nisi znala zaznamovati s slepoto! Ali je to mogoče?»

Vstal je drgetaje in je iznova otipal Barbaro po obličju. Ves je bil bled in je čisto od blizu pogledal sveto podobo. V resnici: Oči ni bilo. Ponoči je moral priti nekdo in je z nožem izrezal Barbari pogled.

«Joj, joj! Barbara, uboga Barbara! Zakaj pa nisi poklicala mene na pomoč, zakaj si pustila, da te je hudodelec oskrnil in ti iztaknil oči! Barbara!»

Pogledal je naokrog, na vas in cesto in polje, in čudil se je, da stoji vas, da stoji svet, ko se je zgodil ponoči tak velik greh,

takšno hudodelstvo. Mislil je, da bi moralo vse izginiti in se pogubiti, gora bi morala z ropotom narazen, preklati bi se morala zemlja in požreti hudobnéža.

«Barbara, samo enkrat odpri usta in mi imenuj tistega, ki te je tako nakazil! Tak, kakršen sem, star in slaboten, grem tja in mu poplačam krivico, katero ti je storil. Roka se mi trese, in slabo vidim, ali ne bi miroval prej, da ga doženem in ti ga privedem na golih kolenih.»

Pokleknil je pred znamenje in se zatopil v molitev. Siv in nadložen je povetil glavo in se sklonil v dve gubi, le včasih je dvignil oči in s prsti je potegnil po sliki, kakor bi pričakoval, da se zarastejo izrezane oči.

«Oče naš, in ti, sveta Barbara, ne daj, da bi se norčeval iz tebe brezbožnik in krivičnik, kjer je, tam naj ga zgrabi tvoja jeza, da bo skesan in ponižan padel pred te.»

Ko je vstal, mu je bil obraz še bolj žalosten in obupan. Snel je podobo s stene in držeč jo pred seboj je korakal nazaj proti vasi in je pel slovesno in počasi:

Sveta Barbara, nebeška tolažnica,
v vseh rečeh mogočna naša priprošnjica,
ti z banderom vodi nas v nebo,
kjer trobente angelske pojo.

Sivina pomladnjega jutra se je izgubljala pred rumeno in rožasto zarjo, ki je pljuskala okoli srebrnih oblakov na izhodnem obzorju. Bohotno zeleno klasje je bilo oškropljeno z roso in se je nizko sklanjalo nad razori, in škrjančki so že brodili po meglah visoko v zraku.

«Sveta Barbara, ko zagrome kanoni,
ti se milostno k vojščakom revnim skloni,
ognja večnega odreši nas,
gledati nam božji daj obraz!»

Cerkovnik Andrej je prišel do svoje bajte in je videl nekoga na pragu.

«Oj, žena, gorjega se nam! Na kolena in moli! Tudi sosedom povej in vsakemu beraču, ki pride v vas: molite, molite!»

S praga se je odmotala ženska postava in je med nizkim drevjem, ki je senčilo vrt in hlevce, prijadrala k cerkovniku.

«I, Andrej, kaj pa se je zgodilo, da imaš tako velike besede? Saj si ves iz sebe, kot da je udarila strela v cerkev, in nekaj prenašaš, da te je čudno videti.»

«Maruša, slišala boš nekaj, česar še nisi nikoli: Sveti Barbari v znamenjčku so iztaknili oči, in zdaj jih več nima. Lahko pogledaš, kar je očitno vsemu svetu.»

Cerkovnik je kimal z glavo in je šel v vežo. Obup je bil v njegovih besedah, kot da se je odrekel vsemu veselju na svetu in čaka sedaj kazni in trpljenja za greh.

«Križ božji, Andrej, kdo pa je to storil?» se je zavzela Maruša in sklenila roke, in njen obraz, rjav in zgubančen, se je podaljšal.

«Ne vem. Tega ni zapisanega, nikjer ni zapisanega, in zato ne vem, ali je bil eden ali jih je bilo deset. Mogoče, da je bil tisti cigan, ki je sinoči kľel skozi vas, ker mu župan ni dal večerje in prenočišča. Lahko je bila tudi ciganka, ki je pri nas jedla kislo mleko in se je potem dala zapreti v hišo.»

«Joj, joj, ali misliš, da pride kazen?»

«Kako ne bi mislil? Zdaj nas je videla Barbara in je prosila za tiste, ki so bili njeni prijatelji. Ali zdaj nas ne bo več videla, in če pride ogenj in voda ali grom z nebes — ni je več prijateljice, ki bi nas videla. Zato sem jo prinesel v hišo. Tam bom molil pred njo, klečal bom, in tudi ti boš klečala in molila, tako dolgo, dokler ne izpregleda.»

Odprl je duri v nizko, zakajeno čumnato z dolgim drogom pod lesenim stropom in majhnimi okroglimi okenci.

«Pozdravljena, sveta Barbara, v naši hiši! Majhna je, ali za té je v njej še zmeraj dovolj prostora. Tukaj boš stala v kotu in luč ti bo gorela, in sveti Andrej, moj patron, ti bo delal družbo. Pozdravljena! Žena, pozdravi najinega gosta!»

Resno in s povzdignjenim glasom je govoril cerkovnik, kakor je slišal čestitega in sivega gospoda župnika, kadar je stal na prižnici in vzpodbujal verne in grešne zemljane k pravičnemu življenju.

«Oh, Andrej, kako pa danes govoriš, kot bi bil zmešan —»

«Baba, tiho! Kadar se gre za sveto Barbaro, takrat ni nikoli preveč svetih besed. Nikoli! In posebno še danes, ko je zadela svetnico nesreča.»

«Oh, saj ne sliši, in tudi nič je ne boli; le meni verjemi, da bo vseeno, če malo manj pridigaš.»

«Ježeš, bodi tiho, Maruša, ali ne veš, da nisva sama? Da je v hiši sama sveta Barbara, devica oslepljena? Nič več ne vidi naših solz, zato moramo govoriti in moliti, da nas sliši in usliši. Drugače gorjega se nam!»

Cerkovnik je naslonil podobo k steni in šel s prsti iznova čez njen obraz. Otipal je iztrgane oči in poljubil tisto mesto.

«Ne zameri meni, prelepa gospa in svetnica! Ne, jaz nisem kriv in ne vem za tistega hudobneža, ki ti je izruval oči. O, ko bi vedel! Ne miroval bi prej, da ti ga privedem v maščevanje. Navdahni me, da bom videl in vedel, Barbara!»

Nagnil je glavo k podobi in jo objel z obema rokama, ki sta drgetali od razburjenja:

«Tudi jaz slabo vidim! Stori, da bova oba izpregledala, jaz in ti, in veliko bo veselje v moji revni bajti. Takšno bo veselje, kakor bi sam Gospod sedel za mojo mizo in lomil in užival moj kruh. Žena, daj blagoslovljene vode!»

«Katere bi ti dala? Ali Blaževo ali od svetih Treh kraljev? Mislim, da je trikraljeva močnejša.»

Tudi ženi se je oblil obraz s svetim strahom in spoštovanjem. Hodila je po prstih in s sklenjenimi rokami po hiši, kakor bi bil v resnici v gostih velik božji ugodnik. Prinesla je veliko steklenico in jo postavila na mizo.

«Zdaj te poškopim in blagoslovim s to močno sveto vodo v imenu Boga očeta in sina in svetega duha, amen. Bodi zahvaljena, ti sveta devica, ker si sprejela nase iste bolečine, kakor jih sam trpim, bodi pozdravljena v moji hiši, katero si povišala s svojim prihodom! Moliva, žena, moliva! Oče naš, ki si v nebesih —»

II.

Pred podobo svete Barbare je gorela luč, in vsako jutro in vsak večer sta klečala pred njo cerkovnik in njegova žena. Velika in lepa devica je stala na platnu; v rokah je imela palmo, na glavi deviški venec in zamaknjena je bila v nebesa, kjer je stal na rumenih oblakih Jezus s križem v rokah. Ogrnjen je bil z višnjevimi plaščem in opasan z ognjeno rdečim pasom.

«Kaj ti pravim, Maruša», je dejal cerkovnik svoji ženi, ko je napravil križ in sedel k večerji. «Verujte, in boste izveličani, verujte, in boste videli. Zdi se mi, da že bolje vidim, in zjutraj me tudi oči ne bole. Saj že kar vidim sveto Barbaro, in tudi njej se oči celijo. Ali veš, kakšne neusmiljene so bile rane njenih oči,

izkopane z žebljem ali dletom, in sedaj se komaj še opazijo, in skoraj se zarastejo, in izpregledal bom jaz in Barbara.»

«Vse je mogoče, Andrej, in Bog daj in sveta Barbara, da bi izpregledala. Ona ima še hude in globoke rane, ali zate ne vem. Sam praviš, da bolje vidiš —»

«V resnici! Le trdne vere je treba, in slepci bodo izpregledali in nemci zaslišali in izpregovorili.. Žena, molitev oblake predere, in ni stvari, ki bi je ne dosegla. Tudi čudeži se gode še zmeraj.»

Cerkovnik je gledal z zaupanjem predsé in tresla se mu je v roki velika lesena žlica.

«Takole že kar dobro vidim. Skledo vidim in vem, da je v njej repa s kašo. Tudi tebe vidim. Zdiš se mi nekam mlada, Maruša, skoro ravno takšna, kot si bila pred tridesetimi leti. Ti presneta reč.»

«Glej, glej, kakšne se pa iznebiš», je zagodla Maruša. «Ti le bodi vesel, saj se tudi meni zdi dobro, ker praviš, da vidiš. Šla bi potlej kam na božjo pot, celo na jezero bi šla k Mariji.»

«Ti, nikar tako ne govori! Da te ne sliši sveta Barbara. Tisto je res, da je Marija devica vseh devic, ali zdaj imamo Barbaro v hiši. In ne bilo bi ji prav, če bi ji ne zaupala in se zatekala drugam.

«Ohtana, tako natančna pa menda spet ni, da bi gledala na vsako besedo. Saj se je tudi njej slabo godilo na svetu. Z volovskimi žilami so jo topli, da je bil ves život le ena bolečina.»

«Vse, kar je prav,» je dejal zamišljeno cerkovnik. «Ne maram, da bi se pritožila tudi čez naju; dokler je pri nas, morava lepo ravnati ž njo. Revica je slepa in hudo trpi, zdaj ne more nazaj v znamenje, na dež in mraz. Toliko časa jo morava imeti, da izpregleda —»

Žena je gledala moža nekoliko začudena. — Saj je bil zmeraj čisto pameten, tudi zdaj se ji njegova govorica ni zdela nespa-metna, pa vendar je bila drugačna kot navadno. Nikoli ni dvomila o sveti Barbari, ki je bila gotovo velika svetnica, ampak ona je bila v nebesih in ne v njuni bajti. Tam v kotu je stala samo njena podoba, ki pa je mogoče znala tudi delati čudeže, zato se je cerkovnikova žena pokrižala in pobožno pogledala nanjo. In prestrašila se je skoraj, češ, da njeno zaupanje v svetnico ni dosti veliko in močno, ker se je morala premagovati v srcu, da ni začela na glas dvomiti. Popravila si je ruto na glavi in je rekla nato:

«Če misliš, da bi bilo dobro, pa prižgi še eno svečo. Saj grem sama ponjo v cerkev; tudi jaz nočem, da bi se tako ali tako potožila.»

«O, je že vse dobro, na delavnik je dobro. V nedeljo, ne rečem, gori lahko dvoje sveč. Ali se ti ne zdi, da je danes posebno lepa naša Barbara?» Cerkovnik se je veselo zasmehljaj in se pokrižal po jedi.

«Meni se zdi takšna kot včeraj.»

«Le dobro poglej! Njena lica poglej, kako so rdeča. Jaz jih dobro vidim, čeprav imam kratek pogled, in njen plašč poglej, ki je ves žametast, kakor se v pesmi pravi: ves je v portah, ves je zlat. Zares, Marušica, še zagledal bi se kmalu vanjo.»

Cerkovnik se je nedolžno zasmel in je prijel ženo za rame, ki se je ozrla nanj z veselim očitanjem, češ, saj še ni tako star moj ubogi mož, še zmerom se rad pošali. Odvrnila mu je:

«Oh, saj vem, da rad po drugih gledaš, ampak to pot si se zmotil. Le poglej, kam gleda Barbara. K svetemu Andreju, tvojemu patronu, ki ima tudi lepo rdeča lica in zlato zarjo okoli glave.»

«I, to že privoščim svojemu patronu, da bi se le tako naredilo, da bi bilo dobro za moje oči. Oh, poslej bi šele spoštoval ubogo svetnico, mojo slepo gostjo.»

Cerkovnik je majal z glavo in ko se je dotaknil svetnice, je vstal izza mize:

«Jutri je nedelja, dobro, da se spomnim. Oltar svete Barbare v naši cerkvi je ves v pajčevinah. Tja morava, da ga lepo očistiva, in tudi rož je treba na oltar. Ali ni nekdo v veži?» je vprašal, ker so se zaslišale stopinje. Takoj nato so se odprle duri in v hišo je pogledal očrnel in razbrázdán obraz stare ciganke:

«Dober večer, mati, ali imate moke, smo gladni,» je zaprosila z jokavim in zategnjenim glasom ter je stopila bližje. Bila je zagrnjena z okajeno ruto, raztrgana srajca ji je visela od komolca.

«Ti si ciganka», je nenadoma zakričal cerkovnik nad njo. «Čakaj, povej, ali si ti, ali si ti...» je vpil in šel proti njej, «ali si ti oslepila sveto Barbaro?»

Ciganka je zazijala in se umikala proti steni. Zbala se je cerkovnikovega glasu, drhtečega in ubitega, njegovega neznanega, čudnega prašanja, ki ga ni razumela.

«Nič nismo videli,» je odgovorila presekano in je suvala z levico od sebe.

«Ti si bila, baba, ali nisi bila pri nas oni dan, ali nisi z žeb-
ljem — —»

«Nisem, nisem, oče, jaz sem uboga ciganka, ki sem izgubila
svoje ljudi.»

«Ta ni bila pri nas,» je dejala tudi Maruša in je gledala ne-
zaupno staro ciganko.

«Nisem, nisem, dajte moke.»

Stiskala je pod pazduho sveženj cunj, mahala z rokami in se
naglo ozirala po klopi, na peč, po policah in skrinji. Obračala
se je na levo in desno in vrtela glavo, da so se ji kratki, kot oglje
črni in po dimu smrdeči lasje usipali na čelo.

«Dajte, dajte za Juliko, za Saro —»

«Ali znaš moliti, baba?» je vprašal cerkovnik trdo in odločno.

«Znam, joj, znam po naše, kot cigani —»

Visoko je razpela in sklenila roke, vzdignila oči in ostala
kakor zamaknjena.

«Po krščansko moli, ako znaš! Tam v kot poglej in moli pred
njo, ki so jo oslepili tvoji ljudje.»

«Joj, joj, koga so oslepili?» je vprašala ciganka, prestrašenih
in široko razprtih oči.

«Ali ne vidiš? Tam je sveta Barbara. Pa ti si druge vere,
zato kar pojdi! Sveta Barbara ne mara tvoje molitve, ki si od
tistih ljudi, ki so križali Jezusa in njej iztaknili oči. Pojdi!»

Ciganka je gledala okoli in iskala, kje je tista, ki je oslepljena.
Cerkovnik jo je prijel in potisnil skozi duri.

«Le pojdi in povej jim, ki so to storili, da ne bodo gledali
božjega kraljestva, ampak bodo pahnjeni v notranjo temo, kjer
je jok in škripanje z zobmi,» je pristavil s pridigarskim glasom.

Ko je odšla, je vzel pušpanovo vejico in je poškopil hišo s
trikraljevo vodo. In na glas je molil litanije:

«Kriste, usmili se nas!»

III.

Cerkev na griču za vasjo je bila majhna in krita z lesenimi
deščicami. Nizka in s starinskimi slikarijami na stenah je imela
samo en oltarček za sveto Barbaro, h kateri so se zatekali stari
kmetje, da jo poprosijo za srečno zadnjo uro.

«Kako je zdaj vse drugače in lepše,» je dejala Maruša. «Ali
se ti ne zdi, kakor bi se malo smehljala Barbara. Zares je bilo
prav, da sva njen oltar sprašila, in rože se ji tudi podajo. Saj je

skoraj takšna, kot bi šla na ohcet, ali ne, Andrej? ...» je vprašala. Stala je sredi cerkve in pogledala moža, ki si je brisal oči.

«Ne vem, ampak zdi se mi, da mi je pajčevina padla v oči. Kar naprej se mi solzé in še pečejo me povrhu. Pa bi zares rad natanko videl. O, kajpak, že vidim! Smeje se, naravnost mene gleda in se smeje. Ta je pa lepša od najine ubožice, ki je doma slepa.»

«Jej, Andrej, pozno je že in midva sva tukaj. Če pridejo cigani, saj nama bajto odneso.»

«Kar šla bova, kar šla,» je dejal cerkovnik. «Doma pa zopet lahko malo prebereš od svetnice, saj je tako lepo branje. In danes se spodobi, danes. Nedelja je in prav je, da ji damo čast.»

«Kje sem že nehala?» je vprašala žena Maruša in vzela bukve v roke, ko sta že sedela doma za mizo.

«Tam no, kjer se bere o tistem poglavarju —»

«Tam, tam — čakaj — Pog-la-var Mar-ci-jan pa ji je dal vsa oblačila potegniti z života in tako slečeno je ukazal skozi vse ulice mesta gnati.»

«Kako si že rekla?» jo je prekinil cerkovnik. «A Barbari se je to primerilo?»

«Seveda, saj o njej berem. — K Bogu se je tedaj obrnila in ga v ponižnosti prosila, naj ji dá oblačila, da ne bo nečisto poželjivim očem nevernikov v zasramovanje. In glej, čudež!»

«Ha, čudež! Tisto preberi, le natanko in vse o čudežu!»

«In glej, čudež! Čudovita bliščoba je zdajci ves njen život v podobi belega oblačila obdala in jo rešila vsega zasramovanja —»

«O, Maruša, tako bom še videl kot riba, saj Barbara zna delati čudeže, in dobro je, da sem se k njej zatekel, in jo vzel pod streho. Le naprej beri, ali pa poišči tam, kjer se bere o njeni smrti —»

«Ker pa je očitno — ne, tukaj ni — —»

«Naprej, malo naprej bo,» je dejal cerkovnik, ki je znal skoraj na pamet cele bukve.

«Že imam,» je rekla Maruša. «Ka-kor ne-dolž-no jagnjece je pokleknila, veselo odkrila svoj vrat in podala glavo očetu, kateremu se je od krviželjnega veselja roka tresla, ko je meč zasuknil in lastni hčeri glavo odsekal.»

«Oh, ti krvolok, ti rabelj,» je srdito zakričal cerkovnik. «Takšni ljudje so bili na svetu, in celo lastni oče!»

Iz oči so mu tekle solze, se svetile in tekle po licih.

«Saj sem ti rekel, Maruša, da se bo zgodil čudež,» je dejal drugo jutro cerkovnik Andrej. «Jaz ti vse vidim, četudi se danes nekako noče napraviti dan.»

Maruša je osupla gledala in poslušala moža. Kako le govori, si je mislila. Saj je že minila osma, in solnce je že zdavnaj izšlo, čeprav je skrito za oblaki.

«Ti pa si zmeraj dvomila, nevernica, z glavo si zmajevala in nisi zaupala sveti Barbari. Na, zdaj vidiva oba. Le poglej njene oči, popolnoma so zarasle in zaceljene, kot da se jih ni nikoli dotaknilo železo. Ali ni to očiten čudež?»

Žena se je žalostno smehljala, zakaj njen mož Andrej je ogledoval podobo svojega patrona in božal njegov obraz.

«Le dobro poglej, kako so lepe in čiste oči naše Barbare. Zdaj vidiva oba enako dobro.»

«Enako dobro,» je vzdihnila žena. Vedela je, da je njen mož popolnoma slep.

MIRKO PRETNAR:

V HIŠI.

Skozi okna v našo izbo diše mrak.

Sediva ob peči in čutiva, kako gorak
nama zrak ovija lica, roke, misli.

V teman se plašč zavilo je drevo stoječe ob robu,
komaj prižgane so zvezde pleto vanj; kot v grobu
je tiho vse; še besede so najine plašne.

Stric iz svoje pipe puha, dim ovija glavo,
in lovi se med lasmi mu in se kot v zabavo
zvija v zraku, čudne nama razpredajoč spomine.

Morda če bi sam bil, bi me bilo strah;
morda če bi sam bil, bi ga bila strah;
ko se tiho kakor mačka skozi okna plazi v izbo mrak.

*Kaj ste rekli
čet: 147*